

УДК 130. 2.-316.32

DOI <https://doi.org/10.24195/spj2310-2896.2019.4.15>**Стоянова Лінда Леонідівна**

аспірант кафедри філософії, соціології та соціокультурного менеджменту
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: МІСЦЕ ТА РОЛЬ ТВОРЧОГО ЕЛІТНОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЖИВОПИСУ)

У статті розкриваються змістовна і смислова характеристики поняття «творча еліта», «творче елітне середовище». З'ясовується, що феномен творчої еліти не розглядався в ракурсі саме певних шкіль і напрямів у художній творчості. Метою дослідження є системне виявлення місця творчої еліти в суспільстві, ролі та впливу творчої еліти на становлення соціального простору (на матеріалах південноукраїнської школи живопису) в умовах сучасної соціокультурної української реальності.

Виявляється місце та роль творчого елітного середовища – південноукраїнської школи живопису – на основі методологічних засад дослідження, що включають історичний, біографічний, просопографічний методи. Стосовно емпіричного матеріалу обґрунтовується плідним і доцільним звернення до висловлювань представників творчої еліти, відбитих у публікаціях. Обумовлюється, що у словах представників творчої еліти виражені результати їх професійної рефлексії, що сягають своїм корінням у світ особистісного досвіду і індивідуальних смислів. Визначається ключове поняття «художньо-стилістична домінанта», якою в Одеському мистецтві є пленер.

Привертено увагу до положення, що головною умовою і важливим критерієм духовних процесів в Одесі завжди є творчість, а мистецтво творчої еліти має здатність впливати на пізнавальну, емоційну та вольову сфери громадян, на їхню свідомість і підсвідомість, здатне змінювати цінності, ідеали, стереотипи й установки загалом.

У висновках надані результати дослідження. Окреслюється, що творчу еліту можна розглядати як носія сукупності певних світоглядних, соціальних, культурних, етичних, психологічних, духовних зв'язків і відносин. Виявляється, що творча еліта не піддається строгому аналізу, етика творчої еліти може бути позначена як етика самореалізації, важливою якістю представника творчої еліти виступає відповідальність. Творча еліта Одеської Південноукраїнської школи живопису виступає істотним феноменом всього суспільного буття, що грає важливу роль у житті соціуму, надає багатоаспектний вплив на всю життєдіяльність суспільства загалом. У висновках зазначається, що для розвитку сучасного українського суспільства необхідні творчі особистості, які здатні адекватно оцінювати ситуацію в країні, намічати перспективи розвитку майбутнього держави, бути провідниками нації.

Ключові слова: творчість, творча еліта, творче елітне середовище, художньо-стильова традиція, ціннісні характеристики.

Вступ. Сучасний період для українського суспільства характеризується різноманітністю досить стійких утворень у культурному просторі на засадах відтворення коренів етнічної культури, кристалізації нового рівня національно-духовної самосвідомості.

Творча еліта Одеської Південноукраїнської школи живопису виступає істотним феноменом всього суспільного буття, що грає важливу роль у житті соціуму, надають багатоаспектний вплив на всю життєдіяльність суспільства загалом. Вплив зумовлюється сутнісними характеристиками членів творчої еліти, а також певною формою її інституалізації в тому сенсі, що її соціальна і духовна значимість, авторитет, функції, формуються не одноразово, а передаються і відтворюються з покоління в покоління.

Щодо одеської творчої еліти та унікального творчого елітного середовища, то хоча їх вплив на різні сторони життя відбувається в певній ідеальній сфері, але сутність цього впливу визначають сутнісні «ціннісні» характеристики представників творчого елітного середовища.

З огляду на те, що феномен творчої еліти не розглядався в ракурсі саме певних шкіл і напрямів у художній творчості, науковою проблемою є системне виявлення місця творчої еліти в суспільстві, ролі та впливу творчої еліти на становлення соціального простору (на матеріалах південноукраїнської школи живопису) в умовах сучасної соціокультурної української реальності.

Ступінь розробленості проблеми. Дослідження Української творчої еліти стали актуальними після отримання Україною незалежності. Серед учених, які займаються означеною проблематикою, насамперед слід виділити таких, як М. Головатий, О. Крюков, Б. Кухта, М. Михальченко, М. Пірен, В. Ребало та інші. Різні аспекти проблеми еліти (історико-філософські та соціально-філософські) представлені у роботах таких українських учених, як В. Андрущенко, З. Атаманюк, К. Баранцева, А. Бичко, Н. Бойко, В. Горський, О. Дацаківська, В. Журавський, О. Забужко, Ю. Конотопцева, О. Крюков, О. Кучеренко, Б. Кухта, О. Лазоренко, Л. Мандзій, М. Михальченко, К. Михайльова, О. Потехін, О. Парохонська, М. Пірен, Н. Теплоухова, М. Шульга та інші. На проблему еліти звертали увагу вчені з української діаспори: Г. Грабович, Д. Дорошенко, Є. Маланюк, І. Лисяк-Рудницький, Я. Пеленський, і базовою у теорії еліти є дихотомія «еліта-маса».

З огляду на концептуальні завдання нашого дослідження виокремлюємо необхідність виявлення ціннісних характеристик творчої еліти. Різноманітні аспекти проблеми цінностей, духовних цінностей відображені в дослідженнях В. Абрамова, В. Ананьїна, В. Андрущенко, Е. Афоніна, Г. Горак, М. Гартмана, В. Баранівського, Р.А. Даля, С. Кримського, В. Лук'янця, В. Лутая, М. Михальченка, Б. Новикова, М. Ожевана, Л. Сохань, С. Сьоміна, В. Табачковського, А. Толстоухова та інших, у публікаціях Т. Грачової, В. Серебрянникова, І. Степаненко, В. Толстих, Р. Явчуновської, Л. Титаренко, Л. Шершньова та інших.

Мистецьке життя Одеси знайшло висвітлення в роботах В. Абрамова, А. Ахмерової, О. Барковської, Т. Басанець, В. Власова, Є. Голубовського, А. Дмитренко, Л. Заєвої, О. Кашуби-Вольвач, С. Князева, О. Котової, Ф. Кохріхта, С. Лущика, А. Носенко, І. Павельчук, М. Рашковецького, О. Савицької, В. Савченко, В. Сауленко, А. Тарасенка, О. Тарасенко, О. Федорука, А. Шистера та інші.

Із робіт слідує, що проблема української еліти та творчої еліти з точки зору її елітарності достатньо актуальна. Зокрема В.В. Білополий, С.Г. Руденко ззначають, що «попри значні розбіжності в розумінні поняття «еліта», є й об'єднуюча риса - здатність еліти брати на себе відповідальність за долю суспільства. Еліта - це особлива група людей, яка завдяки своєму інтелекту, нестандартності мислення і неординарності дій, завдяки своєму культурно-духовному розвитку і високим моральним якостям, стає «обраною» у різних сферах суспільного життя (політиці, мистецтві, науці, бізнесі, спорті). «Еліта - це те найкраще, відбірне, рафіноване, виплекане високою культурою мислення, моралі й діяльності» [1, с. 57].

Актуальність дослідження. Оскільки одеську творчу еліту можливо розглядати як носія сукупності соціальних, етичних, психологічних, духовних зв'язків і відносин, її можливо визначати і як національну еліту – творчу національну еліту, то є необхідним дослідження творчого елітного середовища на прикладі саме південноукраїнської школи живопису.

Мета дослідження полягає у розгляді творчої еліти в сучасному українському суспільстві та розкритті сутнісних характеристик творчої еліти Одеської Південноукраїнської школи живопису. Виявити місце та роль творчого елітного середовища на прикладі південноукраїнської школи живопису.

Методи дослідження. На засадах методологічної концепції нашого дослідження ми згодні із положеннями із праці О.В. Гуляєвої. Так, ключове поняття дослідження «художньо-стилістична домінанта» трактується як сукупність гетерогенних за своїми техніко-стилістичними ознаками характеристичних рис живописних стилів та напрямів, що завдяки ефекту інтенсивності прояву («феноменологічній щільності») у конкретних художніх продуктах виявила потенціал концептуальної та естетичної цілісності та усталеності й через це протягом певного часу була однією з визначальних тенденцій для культурно-мистецького процесу

на Півдні України. Основні ж принципи одеської плернерної школи живопису сформувалися в кінці XIX – початку XX ст. «Художньо-стилістична домінанта» плернерної школи живопису подовжується і у 60–80-х роках XX століття. Художньо-стилістичні домінанти також даємо крізь парадигму «традиція» та «новація». Поняття «художньої традиції» включає в себе конкретний зміст її проявів, що в сукупності становить системну єдність стилів, напрямів шкіл у мистецтві. Новації правомірно трактувати як продовження художньої традиції, які «вмонтовані» в механізм художньої діяльності» [2, с. 67].

Із положень І. Скакальської виокремлюємо, що дослідження історії творчої «еліти має здійснюватись у контексті сучасних методологічних підходів, звідси впливає актуальність проблеми. Важливо наголосити на тому, що у сучасній історичній науці запанувала поліметодологія. Своєрідність методів дослідження диктується особливостями об'єкту і предмету, роботи з джерелами. Сьогодні є популярними «змішані» методології» [3, с. 256–260]. Особливі перспективи перед вивченням еліти відкриває біографічний метод. Так, І. Скакальська погоджується із Х. Буде, який виокремлює основні типи біографічних досліджень: професійні біографії; реконструкція соціального досвіду і його смислових структур; реконструкція особистого досвіду індивіда і домінуючих смислових структур; емпіричні дослідження біографій у психології розвитку теорії особистості та психопатології, але вона зазначає, що для дослідження еліти найбільш придатною є методологія першого типу, тобто аналіз професійних біографій» [3, с. 256–260].

У контексті нашого дослідження звертаємо увагу на положення М. Петрової, яка вважає, що «просопографія вивчає взаємостосунки всередині соціальних груп, традиції, які склалися, описує особистостей певної епохи, регіону. Це дозволяє як написати детальні біографії, які показують та пояснюють їхнє особисте життя, так і зробити висновки щодо історії краю загалом, яка неминуче відображалась на окремих індивідах» [4, с. 34]. На думку Т.В. Березовської, просопографічний метод дозволяє реконструювати багатогранні аспекти життя та діяльності цілих династій з урахуванням всіх факторів, що впливали на формування особистості [5, с. 4].

Результати. Одним із проявів збагачення змісту духовного життя суспільства є формування його специфічних структур в окремих регіонах України відповідно до тих давніх традицій, які в них побутували, а також інфраструктурою сфери культури і культурних потреб місцевого населення. Досить чітко визначилися особливості духовного життя Одеси та багатьох інших міст.

У розкритті впливу творчої еліти на створення творчого елітного середовища на прикладі південноукраїнської школи живопису ми керувалися, по-перше, положенням, що дана творча еліта є носієм певної сукупності соціальних, етичних, психологічних, духовних зв'язків і відносин, що і зумовлюють чинники становлення та формування саме особливого соціального простору. По-друге, Одеса є тим культурним містом, що завжди має особливий стиль у всіх соціокультурних проявах. Традиції міста пов'язані з його культурним міфом і поєднують з інтелектом і космополітизмом доброта, гумор і толерантність. Живопис не був винятком, а скоріше доповненням до всього цього: «Одеський живопис – особливий стиль, де в роботах завжди відображена південна чарівність, європейський лоск і камерна елегантність».

Л.К. Васильєва пише, що «у будь-якому людському співтоваристві еліта насамперед пов'язана з виробленням норм і цінностей для самопідтримки суспільної системи та її розвитку, що орієнтують її на рух в певному напрямку. Яку б ціннісну систему ми не взяли для прикладу, вона вдає із себе структурування інформації». Звідси визначення, що «еліта – це сукупність носіїв найбільш значущих цінностей, які визнаються членами цієї спільноти, особистостями, що володіють найвищою компетенцією в якій-небудь одній або декількох видах діяльності цієї спільноти: культурної, релігійної, політичної, соціально-економічної. Але фактично були люди, які визначали обличчя своєї епохи. Вони сприяли зміні державно-політичного устрою тих величезних народів, до яких належали, мали винятковий вплив на культурно-релігійну сферу суспільної свідомості» [6].

Виявляючи чинники впливу творчої еліти на створення особливого соціального простору, ми, погоджуючись із положенням З.М. Атаманюк про доцільність «розглядати трансформацію

з точки зору феноменологічного підходу, ігрової концепції. Це виявить свого роду схему, модель зміни, що відбулася з елітою в період трансформаційної кризи. Включення в гру при цьому розглядається як можливість особистості вийти за рамки повсякденного, відірватися від звичного і стандартного, розчинитися в просторово-часовій сфері діяльності. Механізм гри здатний установити нові духовні і соціальні зв'язки. Вона створює ілюзію досконалості, що зорієнтована на реальні можливості. Саме така гра, що втілює суть людини граючої (Homo Ludens), несе в собі зміст творця нових соціальних відносин і форм, способів руху соціуму» [7].

У контексті розкриття ролі творчого елітного середовища у формуванні сутнісних ціннісних характеристик творчої еліти визначаємо, що творча еліта, як слідує із історії, має сукупність установлених та традиційно зумовлених творчою діяльністю концептуальних характеристик, зв'язків і відносин, а вплив творчої еліти в суспільстві визначається сутнісними «ціннісними» характеристиками її представників. Однією із «ціннісних» характеристик творчої еліти є художня творчість, яка в творчому елітному середовищі має цілеспрямований характер, пронизуючи фактично всі етапи діяльності творчої особистості. Відображаючи творчу сутність буття в усій складності й суперечливості осягнення і прояву, художня творчість сприяє відшукуванню шляхів досягнення достатності буття, сприяючи зв'язку теперішнього з минулим і майбутнім через взаємовпливний зв'язок традиційності та інноваційності. Загалом вона забезпечує утвердження людини в світі як цілісної особистості, а також вільний прояв її творчості за законами краси із перетворенням реальності. Для окреслення та виявлення ролі творчого елітного середовища у формуванні сутнісних ціннісних характеристик творчої еліти можливо застосовувати методи порівняльного аналізу, типології, систематизації для побудови методологічної моделі їх виявлення в просторі соціально-філософського дослідження проблематики, пов'язаної з формуванням та історичним становленням творчої еліти, зокрема на Півдні України.

Із роботи Н.В. Ковалюнас виокремлюємо, що в «соціально-філософському розумінні еліта є елементом соціальної структури, а звідси актуальні питання про співвідношення таких понять, як еліта і маса, еліта і клас, еліта і соціальна група, сутнісні характеристики понять елітна група і елітна організація, що передбачає дослідження взаємин політичних і інтелектуальних елітних груп» [8].

Привертаємо увагу до положення, що «головною умовою і важливим критерієм духовних процесів є творчість. Саме креативна функція свідомості наділяє духовні процеси онтологічним змістом, на відміну від примітивного розуміння духовного тільки як процесу відображення і тому позбавленого статусу буттєвості. Поняття духовності як процесу виражає тісний взаємозв'язок ідеального і діяльнісного, результатом якого є духовна культура, відображена в цінностях. Вищі духовні цінності, репрезентуючи систему значимостей, цілей та ідеалів певного соціуму, розглядаються як критерії рівня цивілізованості суспільства, що визначають соціокультурний зміст і спрямованість історичного процесу. Цінністю, що знаходиться в нерозривній єдності з істиною і добром, є прекрасне, що трактується в класичній філософії як оцінка явища з погляду його досконалості, доцільності, гармонійності, яке викликає емоційне ставлення людини. Прекрасне можна визначити як формулу абсолютної форми речі, явища, що відображає досконалу пропорцію й гармонійність» [9, с. 73].

На думку української дослідниці Н. Авер'янової, «використовуючи мистецтво як специфічний інструмент впливу на суспільну свідомість, можна консолідувати українство навколо значущих для української держави цінностей і смислів. Мистецька еліта України, створюючи твори мистецтва, повинна враховувати зазначені завдання. Мистецтво, звертаючись до окремо взятої людини чи до суспільства загалом, усім своїм багатством емоційно-образного змісту змушує людей не просто активно сприймати твір мистецтва, де закладені певні цілі, уявлення, прагнення, ідеали суспільства, а й активно включати їх у своє реальне життя та апробувати їх на практиці» [10, с. 132–135].

У праці Н. Авер'янової роль творчої еліти в процесах консолідації українства зумовлена тим, що «творцем мистецтва постає мистецька еліта, вона на базі свого художнього досвіду, світогляду, естетичних поглядів та ідеалів схоплює зміст і дух культурно-мистецьких потреб соціуму, його окремих груп і надає цим потребам художню форму. Мистецтво, маючи здатність впливати

на пізнавальну, емоційну та вольову сфери громадян, на їхню свідомість і підсвідомість, здатне змінювати цінності, ідеали, стереотипи й установки суспільства в цілому» [10, с. 32–35].

«У цьому контексті, як зазначає С.І. Шелонаєв, «творчу еліту можна розглядати як носительку сукупності певних соціальних, етичних, психологічних, духовних зв'язків і відносин. У випадку з творчою елітою її вплив на різні сторони життя соціуму відбувається в ідеальній сфері на більш складному рівні, і сутність цього впливу визначається сутнісними «ціннісними» характеристиками представників творчої еліти» [11, с. 98].

На засадах визначених методів та підходів дослідження можливо виявити із історії становлення Південноукраїнської школи живопису ХХ – ХХІ ст., що роль творчого елітного середовища у формуванні сутнісних ціннісних характеристик творчої еліти.

Із дослідження О.В. Гуляєвої про культурні процеси на Півдні України виявляється, що імпресіоністичні тенденції у пленерному живописі другої половини ХХ ст. є актуальними для художників Одеси [2, с. 35–36].

Привертає увагу думка Л.С. Анциборової про «статусне положення представників творчої інтелігенції, що визначалося трьома чинниками: соціально-географічним, державно-відомчим та виробничо-кваліфікаційним. Популярність, суспільне і міжнародне визнання, звичайно ж, також багато в чому визначали статус окремих представників творчої інтелігенції, але ці фактори слід визначити як додаткові і похідні. Вони більшою мірою впливали на визначення соціального статусу окремих письменників, поетів, акторів, режисерів, артистів, музичних виконавців. Причому розбіжність між формальними і неформальними статусами могла бути просто кричущою» [11, с. 184–189].

У дослідженні І.М. Савельєвої, О.В. Полетаєва також сказано, що «вплив мистецької еліти на суспільство через мистецтво значний, адже останнє, поєднуючи раціональне й емоційне, ідеологічне й психологічне, здатне комплексно впливати на формування цілісної особистості. Зарубіжні дослідники своїх працях довели, що інформацію більшість пересічних громадян отримують з підручників (у рамках загальної шкільної освіти), але фактично основними джерелами інформації є телебачення та кінофільми (мистецтво)» [12, с. 14].

На засадах різних досліджень, виокремлюємо чинники, що «впливали на розвиток художнього процесу та формування образної стилістики в регіоні у 1960–1980-х роках, зокрема: динаміку та різноманіття виставкового життя; творчу атмосферу в колективі; рівень та характер професійної освіти митців; комерційний та соціальний компонент. Сучасне мистецтво Одеси, починаючи з ХХ століття, виглядає наступним чином. В контексті європейського мистецтва унікальність Одеської живописної школи полягає в тому, що тут зберігаються традиції роботи з натури на пленері.

Загалом у запропонованому механізмі взаємодії творчої еліти і суспільства пропонується перехід всіх соціальних акторів від пасивного споглядання вищих професійних досягнень еліти і сприйняття їх як еталонів і догм до активного виробництва власного творчого продукту, до духовної і соціальної діяльності через широкий суспільний діалог, спадкоємність традиційного культурного досвіду і підтримку з боку творчої еліти. Перед елітою ж стоїть нове завдання – самореалізовуватися не тільки в традиційній професійній діяльності – у сфері мистецтва, але і в процесі залучення в ці або суміжні сфери суспільної діяльності представників суспільства з метою розкриття їх творчого і інтелектуального потенціалу. Іншими словами, інноваційний простір самореалізації необхідний для обопільної реалізації внутрішніх творчих потенцій.

На наш погляд, модель взаємодії творчої еліти і суспільства досить актуальна для сучасного українського суспільства і вона отримує реальне втілення, що зумовлено такими чинниками:

– наявність креативного потенціалу, що сприяє створенню інноваційного простору взаємодії суспільства і його творчої еліти, складниками якого виступають експлікація і модернізація міжетнічних, конфесійних і духовних цінностей культури. У нашому уявленні творча еліта розуміється володіє унікальним креативним ресурсом, здатна реалізувати цей потенціал на підставі встановлення і підтримання нормативних зразків і символічних структур суспільної системи, може забезпечувати збереження, відтворення і примноження цього ресурсу для майбутнього розвитку суспільства;

– присутні всі умови для формування креативного клімату, але разом з тим було виявлено, що цей ресурс використовується лише частково, а сама існуюча система культурної політики має інертність через власну поліфункціональність і недостатню адекватність засобів, технологій і темпів розвитку. Такий стан речей робить можливими і необхідними стихійні прояви громадської ініціативи щодо заповнення культурних «пустот»;

– у новому форматі взаємодії із владою жорсткі директиви до творчої еліти скасовуються. Традиційна «пряма» взаємодія суспільства та його еліти замінюється на непряму. Світ повсякденної культури більшості (його сучасні міфи, образи, тексти) «ковзає» по краю топосу елітарної культури, що включає ціннісні установки і зразки високого мистецтва;

– творча еліта в громадському діалозі грає нову роль транслятора інформації, «культурного» медіатора між суспільством і політичною елітою, що бере участь у створенні і розповсюдженні національної ідеї;

– виникають творчі об'єднання та організації, що займаються мистецтвом і наукою, втягують у процес створення нових цінностей широкі громадські кола і актуалізують їх внутрішній потенціал, з якого породжується новий культурний пласт – простір позитивної самореалізації особистості. Існують альтернативні творчі організації, які беруть активну участь у формуванні вигляду сучасної культури. Вони вибудовують свої відносини з навколишнім світом на основі прояву взаємного інтересу і через орієнтацію на зворотний зв'язок. Саме ці організації тонко вловлюють суспільні настрої і виявляють перспективні ідеї, що відповідають актуальним культурним потребам. Їх діяльність породжує нові форми творчої реалізації особистості, дискурси і смисли. Збільшення числа цих культурних форм є потенціалом залучення все більшої кількості нових учасників до самопізнання і суспільно значимої самореалізації;

– у соціального рівня ініціативи вплітається діяльність «класичної еліти», експертів у сфері мистецтва, народних традицій, наукових досліджень. Вони приймають в арсенал своєї дії інноваційні технології і використовують новий креативний простір для популяризації своїх ідей. Синтезуючи свої професійні знання з неспеціалізованими ініціативними, вони отримують для нових творчих пошуків матеріал, продукувати спонтанним евристичним мисленням. Необхідно відзначити і те, що потенціал креативності закладений безпосередньо в самому процесі комунікації двох сторін, що пов'язано з відсутністю зафіксованого комунікативного досвіду і заздалегідь розроблених алгоритмів дії в учасників суспільного діалогу;

– творча еліта, як складова частина еліти, виступає як самостійний об'єктивно існуючий феномен суспільного буття, який грає важливу роль в житті соціуму, який надає багатоаспектний вплив, як на духовний, так і на інші складники життєдіяльності еліти і суспільства загалом.

Висновки. На основі вищезначеного, можливо відтворити певні узагальнення.

Творчу еліту можна розглядати як носія сукупності певних світоглядних, соціальних, культурних, етичних, психологічних, духовних зв'язків і відносин. У випадку з творчою елітою її вплив на різні сторони життя соціуму відбувається в ідеальній сфері на більш складному рівні, і сутність цього впливу визначається сутнісними «ціннісними» характеристиками представників творчої еліти.

Творча еліта Одеської Південноукраїнської школи живопису виступає як самостійний об'єктивно існуючий феномен всього суспільного буття, який грає важливу роль в житті соціуму, який надає багатоаспектний вплив, як на духовний, так і на інші складники життєдіяльності еліти і суспільства загалом. Сила і зміст цього впливу визначаються сутнісними характеристиками членів творчої еліти, а також певною формою її інституціалізації в тому сенсі, що її соціальна і духовна значимість, авторитет, функції, формуються не одноразово, а передаються і відтворюються з покоління в покоління.

Перспективи подальших розвідок. Для розвитку сучасного українського суспільства необхідні творчі особистості, які здатні адекватно оцінювати ситуацію в країні, намічати перспективи розвитку майбутнього держави, бути провідниками нації. Тому проблема для дослідження конвергенції діяльності творчої еліти на основі самореалізації особистості особливо актуальна, адже саме на творчу еліту покладаються завдання формулювати і реалізовувати національну ідею, формувати культурне середовище, пропонувати стратегічні цілі і для розвитку країни в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білополий В.В., Руденко С.Г. Проблема української еліти з точки зору її елітарності. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2008. 12. С. 56–58.
2. Гуляєва О.В. Художньо-стилістичні доміанти культурних процесів на Півдні України в 1960–1980-х роках : дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства (доктора філософії). – Спеціальність 26.00.01 – «Теорія та історія культури». Одеський національний політехнічний університет. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2018. 257 с.
3. Скакальська І. Еліта: методологія дослідження. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2012. Вип. 9. С. 256–260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2012_9_31.
4. Петрова М.С. Просопографія як спеціальна історическа дисципліна. На примере авторів Поздней Античності. Санкт-Петербург, 2004. С. 34.
5. Березовська Т.В. Рід Аркасів: просопографічний портрет на історичному тлі доби : автореферат канд. іст. наук : 07.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечнікова. Одеса, 2003. С. 4.
6. Васильєва Л.К. Синергетический подход в теории элит и его использование при анализе политической элиты (на примере постсоветской России). Москва, 2008. 328 с.
7. Атаманюк З.М. Соціально – філософські концепції української національної еліти : автореф. дис.. канд...філос..наук : 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Одеса, 2003. 32 с.
8. Ковалюнас Н.В. Элита в структуре общества: социальнo-философский анализ / Нина Владимировна Ковалюнас: дисс. канд. философ. наук – специальность ВАК: 09.00.11 – социальная философия. Самара, 2000. 200 с.
9. Горлинський В.В. Цінності духовного буття суспільства сталого розвитку. Мультиверсум. Філософський альманах. Київ : Центр духовної культури, 2006. № 52. С. 65–78.
10. Авер'янова Н. Українська мистецька еліта в цивілізаційному поступі українства. Українознавчий альманах. Випуск 8. 2012. С. 134–137.
11. Шелонаев С.И. Этика творческой элиты : диссерт. на соиск. канд. филос. наук – Специальность ВАК 09.00.05 – Этика. Санкт-Петербург, 2005. 160 с.
12. Анциборова Л.С. О социально-политической роли творческой интеллигенции в Советском обществе 60–80-х годов XX века. *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. Т. 12. 2010. № 2. С. 184–189.
13. Савельева И. М. Социальные представления о прошлом: источники и репрезентации / И.М. Савельева, А.В. Полетаев. Москва : ГУ ВШЭ, 2005. 52 с.

REFERENCES

1. Bilopolij V.V. Problema ukrajinskoyi eliti z tochki zoru yiyi elitarnosti / V.V. Bilopolij, S.G. Rudenko. *Visnik Pridniprovskoyi derzhavnoyi akademiyi budivnictva ta arhitekturi*. 2008. 12. S. 56–58.
2. Gulyayeva O.V. Hudozhno-stilistichni dominanti kulturnih procesiv na Pivdni Ukrayini v 1960–1980-h rokah / O.V. Gulyayeva: Disert. na zdobuttya nauk. stupenya kand. mistectvoznavstva (doktora filosofiyi). *Specialnist 26.00.01 – «Teoriya ta istoriya kulturi»*. Odeskij nacionalnij politehnicnij universitet. – Nacionalna akademiya kerivnih kadriv kulturi i mistectv. Kiyiv, 2018. 257 s.
3. Skakalska I. Elita: metodologiya doslidzhennya. *Ukrayina-Yevropa-Svit. Mizhнародnij zbirnik naukovih prac. Seriya: Istoriya, mizhнародni vidnosini*. 2012. Vip. 9. S. 256–260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2012_9_31.
4. Petrova M.S. Prosopografiya kak specialnaya istoricheskaya disciplina. Na primere avtorov Pozdnej Antichnosti. SPb., 2004. S. 34.
5. Berezovska T.V. Rid Arkasiv: prosopografichnij portret na istorichnomu tli dobi : avtoreferat kand. ist. nauk: 07.00.01 / Odeskij nacionalnij un-t im. I.I. Mechnikova. Odesa, 2003. S.4.
6. Vasileva L.K. Sinergeticheskij podhod v teorii elit i ego ispolzovanie pri analize politicheskoy elity (na primere postsovetskoy Rossii). Moscow, 2008. 328 s.
7. Atamanyuk Z. M. Socialno-filosofski koncepciyi ukrajinskoyi nacionalnoyi eliti : avtoref. dis. kand. filos. nauk: 09.00.03 – socialna filosofiya ta filosofiya istoriyi. Odesa, 2003. 32 s.

8. Kovalyunas N. V. Elita v strukture obshestva: socialno-filosofskij analiz / Nina Vladimirovna Kovalyunas: diss. kand. filosof. nauk – specialnost VAK : 09.00.11 – socialnaya filosofiya. Samara, 2000. 200 s.
9. Gorlinskij V. V. Cinnosti duhovnogo buttya suspilstva stalogo rozvitku / Multiversum. Filosofskij almanah. Kyiv : Centr duhovnoyi kulturi, 2006. № 52. S. 65–78.
10. Aver'yanova N. Ukrayinska mistecka elita v civilizacijnomu postupi ukrayinstva / Nina Aver'yanova. Ukrayinoznachij almanah. Vipusk 8. 2012. S. 134–137.
11. Shelonaev S.I. Etika tvorcheskoj elity. Sergej Igorevich Shelonaev: Dissert. na soisk. kand. filos. nauk – Specialnost VAK 09.00.05 – Etika. Sankt-Peterburg, 2005. 160 s.
12. Anciborova L.S. O socialno-politicheskoj roli tvorcheskoj intelligencii v Sovetskom obshestve 60-80-h godov HH veka. Izvestiya Samarskogo nauchnogo centra Rossijskoj akademii nauk. T. 12. 2010. № 2. S. 184–189.
13. Saveleva I.M. Socialnye predstavleniya o proshlom: istochniki i reprezentacii / I.M. Savelyeva, A.V. Poletaev. Moscow : GU VShE, 2005. 52 s.

Stoyanova Linda Leonidovna

Postgraduate Student of the Department
of Philosophy, Sociology and Sociocultural Management
State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky”
26, Staroportofrankivska str., Odesa, Ukraine

**MODERN UKRAINIAN SOCIETY:
THE PLACE AND ROLE OF THE CREATIVE ELITE ENVIRONMENT
(ON THE EXAMPLE OF THE SOUTH UKRAINIAN SCHOOL OF PAINTING)**

The article describes the substantive and semantic characteristics of the concept of “creative elite”, “creative elite environment”. It turns out that the phenomenon of the creative elite was not considered in the perspective of specific schools and trends in artistic creativity and it is stated that the purpose of the study is to systematically identify the place of the creative elite in society, the role and influence of the creative elite on the formation of social space (based on materials of the South Ukrainian school painting) in the context of contemporary sociocultural Ukrainian reality.

The place and role of the creative elite environment – the South Ukrainian school of painting is revealed on the basis of methodological principles of research, including historical, biographical, prosopographic methods. The empirical material is justified by the fruitful and expedient appeal to the statements of the representatives of the creative elite reflected in the publications. It is stipulated that in the words of the representatives of the creative elite expressed the results of their professional reflection, which are rooted in the world of personal experience and individual meanings.

The conclusions of the study are presented in the conclusions. It is emphasized that the creative elite can be considered as a carrier of a set of certain philosophical, social, cultural, ethical, psychological, spiritual ties and relationships. It turns out that the creative elite is not subject to rigorous analysis, the ethics of the creative elite can be designated as the ethics of self-realization, an important quality of the representative of the creative elite is the responsibility.

The creative elite of Odessa South Ukrainian School of Painting is a significant phenomenon of all social life, which plays an important role in the life of society, has a multifaceted impact on the whole life of society as a whole.

The prospects for further intelligence indicate that the development of modern Ukrainian society requires creative personalities who are able to adequately assess the situation in the country, outline the prospects for the future state, be the leaders of the nation. Therefore, the problem for the study of the convergence of the creative elite on the basis of self-realization of the personality is especially urgent, because it is the creative elite tasked to formulate and implement the national idea, to form a cultural environment, to offer strategic goals and for the development of the country as a whole.

Key words: *creativity, creative elite, creative elite environment, artistic and stylistic tradition, value characteristics.*